

MÀTRIA O BARBÀRIE

EL FIL D'ARIADNA

137

© 2024 les autores, pels textos respectius

© 2024 Júlia Ojeda Caba, Anna Punsoda Ricart
i Marta Roqueta-Fernández, per l'edició

© 9 Grup Editorial, per l'edició
Angle Editorial
c. Mallorca, 314, 1r 2a B
08037 Barcelona
T. 93 363 08 23
www.angleeditorial.com
angle@angleeditorial.com

Disseny de col·lecció i cobertes: J. Mauricio Restrepo

Primera edició: març de 2024
ISBN: 978-84-10112-09-4
DL B 2852-2024
Imprès a Romanyà Valls, SA

No és permesa la reproducció total o parcial d'aquest llibre, ni la seva incorporació a un sistema informàtic, ni la seva transmissió en cap forma ni per cap mitjà, sigui electrònic, mecànic, per fotocòpia, per gravació o altres mètodes, sense el permís previ i per escrit dels titulars del copyright.

MÀTRIA O BARBÀRIE

Trenta veus del feminisme català

**Júlia Ojeda Caba, Anna Punsoda Ricart
i Marta Roqueta-Fernàndez (eds.)**

 Angle Editorial

Taula

Per un nacionalisme feminista: màtria o barbàrie 11

Júlia Ojeda Caba, Anna Punsoda Ricart
i Marta Roqueta-Fernàndez

La nostra màtria: Països Catalans

Superar lo centralisme 21

Laia Arnau Borràs

Aran tanben i è 31

Ares Higuera Boya

Rics, espanyols i toreros 39

Emma Zafón Garcia

Dones, de classe baixa i catalanes de Mallorca 51

Maria de Lluc Muñoz Canyelles
Aina Vidal Montserrat

La meva filla és nord catalana 59

Anna Fernández

Una màtria de drets

Dret al propi cos 69

Natàlia Càmara Camacho

La dona al dret civil català: d'instrument a subjecte 81

Maria Vila

**Tot per fer: diversitat sexual i de gènere
en el projecte independentista** 87

Milena Duch Miret

La Catalunya desviada 95

Ixeya Quesada

Gitanitzar Catalunya 105

Saray Rodríguez conversa amb Marta Roqueta-Fernàndez

Combatre el racisme dins i fora de les institucions 113

Laia Muñoz Bover

**Dones i discapacitat a Catalunya:
res sobre nosaltres sense nosaltres** 121

Laura G. Ortensi

Refer-se en català: llengua, gènere i salut mental 129

Pit-roig Vinyals

Construir la màtria: nació i sectors

Economia per sostenir la vida 141

Marta Curull Sentís i Marina Muñoz Puig

Sindicalisme feminista a Catalunya 153

Anna Pagès Pardo

**Ruralitat i perifèria: dones pageses
contra el col·lapse** 159

Martina Marcet Fuentes

Per una nació d'emprenedores 171

Ariadna Martínez Cerdà conversa amb Marta Roqueta-Fernàndez

Un nou turisme per a un país divers 179

Núria Abellan-Calvet

Salut i dignitat 191

Mar Carreto Casanovas

Instruccions per col·laborar als mitjans (si ets dona) 201

Pilar Carracelas Argiz

(No) desaparèixer del mapa 209

Mercè Vila Rigat

Una política feminista per un país feminista 219

Núria Alcaraz Coca

La màtria catalana: entre la tradició i el món globalitzat

Apunts per a una Església catalana i anticlerical 231

Anna Ortín Nadal

Dona, jove i catòlica 241

Montserrat Dameson

Existir en català, també a internet 249

Ofèlia Carbonell Torrents

Un manifest per la immersió voluntària 257

Júlia Bacardit

Ser o no ser. Demografia a uns països ocupats 267

Zahia Guidoum Castiblanque

Biografies 277

Per un nacionalisme feminista: màtria o barbàrie

La causa de les dones és internacional, perquè de dones n'hi ha a tot arreu, afortunadament. I quan protestes per discriminació de gènere, t'entenen fins als antípodes; la causa catalana només ens afecta a nosaltres.

ISABEL-CLARA SIMÓ

El 8 de març del 2023 vuit mitjans catalans van publicar simultàniament el manifest «Per un nacionalisme feminista», signat per Júlia Ojeda, Anna Punsoda i Marta Roqueta. Aquell text va ser la llavor del projecte intel·lectual i polític que hem batejat com a *matriotisme* i que ara comença a prendre forma i definició amb el llibre que teniu a les mans.

El matriotisme és un projecte impulsat per les tres editores que sotasignem aquest mateix volum, però que va néixer ja amb l'objectiu de créixer tant com els seus principis bàsics ens ho permetessin: el nacionalisme català —en la versió que creiem més útil pel que fa a l'acció política, que és l'independentisme— i el feminisme.

La primera cosa que volem deixar clara és que el matriotisme no és un patriotisme a la inversa, perquè no creiem que la

política i la vida siguin coses excloents. La resignificació conceptual que proposem s'inspira en una de les premisses que l'Assemblea de Dones de Nacionalistes d'Esquerres va proposar en la ponència titulada «Dona i nació», llegida durant les II Jornades Catalanes de la Dona l'any 1986. La proposta era clara: «De la mateixa manera que el feminisme no és un masclisme a l'inrevés, el nacionalisme d'una nació oprimida no pot ésser considerat i identificat al mateix nivell que un nacionalisme opressiu d'estat».

El matriotisme, doncs, vol actualitzar el nacionalisme des del feminisme i el feminisme des del nacionalisme, partint de la base que ser dones en una nació ocupada com la nostra ens ofereix una visió privilegiada de la història dels estats i del patriarcat. I perquè, a més a més, fins fa quatre dies les dones érem les que oferíem matèria primera —descendència, cures productives i reproductives, assistència intergeneracional, etc.— a la pàtria, mentre que els homes donaven forma a aquesta pàtria a través de la política. Si entenem que les nacions i els seus relats nacionals són una mescla de memòria i d'imaginació, de tradició i de modernitat, d'espai de convivència i de punt de trobada per a tothom, aquests no poden ser mai construïts sobre cap mena de negligència ni d'injustícia: ni social, ni cultural, ni lingüística, ni històrica, ni de gènere... perquè sense justícia no pot haver-hi cohesió possible.

Les dones d'aquest país no vam formar part del Primer Congrés Catalanista l'any 1880. Tampoc érem presents, dotze anys més tard, pactant les Bases de Manresa, ni vam participar en el primer gran moviment unitari catalanista, Solidaritat Catalana. Les dones d'aquest país tampoc vam tenir ni veu ni vot en el projecte de construcció de la Man-

comunitat, ni tampoc en vam tenir durant les primeres eleccions constituents de 1931 aquelles que van deixar el sufragi femení per a més endavant. Les dones d'aquest país érem testimonials en la nació que van reconstruir Joan Reventós, Heribert Barrera o Jordi Pujol. I hem estat en clara minoria en tots els espais d'articulació nacional de la història recent del país: des de l'Assemblea de Catalunya dels anys setanta fins a arribar, en ple inici del Procés, al fallit Consell Assessor per a la Transició Nacional l'any 2013. Dels quinze membres que el conformaven, només tres eren dones. Les dones d'aquest país tenim clar que això no pot continuar així.

Les dones catalanes, les nostres opinions, reflexions i influències, no només han estat sistemàticament excloses dels debats i de les discussions al voltant de la construcció nacional, sinó que, a més, aquesta negligència sovint ha generat una identificació de totes nosaltres amb els homes del país. Ens ha alienat de les nostres experiències i del nostre cos i ha relegat les nostres preocupacions a un segon terme.

Són diverses les teòriques feministes d'aquí i d'arreu —a casa nostra podem pensar en noms com Montserrat Palau, Agnès Toda o Montserrat Duch— que han assenyalat que tant les construccions hegemòniques nacionals, com les pròpies de les nacions minoritzades o sense estat que també tendeixen a reproduir-ne els mateixos esquemes, s'han alçat històricament en contra dels interessos de les dones, fent prevaldre els discursos *sobre les dones* davant dels discursos *de les dones*. Fet que ja ha provocat d'entrada que les dones no puguem ser reconegudes dins del relat nacional en igualtat de condicions. Amb tot, la crítica acadèmica feminista coincideix a reconèixer que les comunitats polítiques nacionals sense estat són espais que es mostren més receptius a l'hora d'in-

cloure reflexions de gènere i són, o poden ser, més permeables a les reinterpretacions i al replantejament de les relacions i els rols de gènere en general. Aquest llibre n'és una mostra.

Les matriotes, però, no venim del no-res: som hereves de la dignitat que l'abadessa Isabel de Villena va ser capaç de despertar en les seves companyes de clergat escrivint *Vida de Crist* l'any 1497, com a resposta al clima de misogínia de la València del seu temps. Som també hereves de les reivindicacions de Carme Karr o Maria Domènech i Escoté. L'una, des del suplement *Feminal*, apostava per la cultura i la culturalització de la dona; l'altra, des de la Federació Sindical d'Obreres de l'Agulla, ho feia per l'associacionisme i la cultura sindical. Dues dones ben diferents que van saber trobar-se en un mateix punt del camí: la lluita pel sufragi femení. Som hereves, també, de les crítiques que Montserrat Roig o Maria-Mercè Marçal van fer als seus companys de batalla (homes) de l'antifranquisme. Les matriotes no venim del no-res i estem en deute intel·lectual i polític amb Maria Aurèlia Capmany, Isabel-Clara Simó, Núria Cadenes, Marta Rojals, Feministes per la Independència o el col·lectiu Gatamaula. Sense la voluntat, el compromís i la intel·ligència d'aquestes dones nosaltres no seríem avui aquí, agafant-ne el testimoni.

Per a les matriotes, doncs, la proposta del feminisme nacionalista ha de seguir ubicant-se en aquell espai de conceptualització i de reflexió polític intersticial sorgit del contacte entre l'un i l'altre, el feminisme i el nacionalisme. Un espai que, ja el 86, Maria Olivares, Carme Masó, Eulàlia Duran, Tona Gusi, Maria-Mercè Marçal i Sonsoles Sentís van descriure com «una mena de terra de ningú, d'espai desert, on

tot o no-res és possible i per tant terreny abonat per fantasmes, tòpics, prejudicis, inèrcies i rauxes».

És des d'aquí, des de la potència que genera l'espai en construcció, on tot és possible i on tothom hi és convidat, des d'on les tres editores i ideòlogues d'aquest volum hem volgut seguir estirant el fil d'una conversa que considerem imprescindible, especialment en moments com l'actual, en què el país necessita rearmar-se ideològicament. És des d'aquí, i només així, que ens hem arremangat per fer possible que trenta veus d'espais, sectors i idees ben diferents s'hagin assegut en una mateixa taula. Trenta veus que compartim generació. Som dones nascudes entre el 1985 i el 1995, que hem viscut, hem crescut i ens hem polititzat com a dones i com a catalanes (la catalanitat entesa en el seu sentit més ampli i més plural) a cavall entre el final de l'oasi pujolista, la crisi econòmica, la sentència de l'Estatut, l'esclat del Procés independentista i el seu fracàs, i la quarta onada feminista, amb la implosió del moviment LGTBIQ+ i la pluralització del moviment (ecofeminisme, transfeminisme, feminisme postcolonial...), la lluita pels drets sexuals i reproductius, l'explosió del #MeToo, els judicis contra les Manades i la Vaga de Totes. Cap de nosaltres parla en nom de totes i ningú ha aprofitat l'espai per fer partidisme. Totes, però, ens hem assegut a la mateixa taula perquè compartim esperit i sentit matriòtic, i aquest fet, per si mateix, en moments de desorientació i fatiga política post-Procés, té un valor tan exemplar com incalculable. Desitgem que sigui el tret de sortida que ens permeti establir un diàleg amb el conjunt de la societat catalana en general.

La màtria que tenim al cap, al cos, al cor, a la llengua i a les mans, només pot bastir-se com un projecte polític que arti-

culi la sobirania de la nació catalana a partir dels principis del feminisme interseccional. Sense jerarquies entre drets ni renúncies a cap causa superior. Ja ho dèiem en el manifest matriòtic: «Un projecte nacionalista que no esmeni les discriminacions que van més enllà del fet nacional és un nacionalisme que exclou les necessitats de la majoria de catalans». Per això som moltes: de l'Aran a Castelló, de Mallorca a les Terres de l'Ebre fins a arribar a la Catalunya Nord. Perquè som un país de països que viu i pateix, i lluita i treballa i vol ser i existir, més enllà de Barcelona i els confins politico-administratius imposats per l'Estat francès i l'espanyol. Perquè aspirem a no deixar ningú al marge, i volem una màtria on els drets de totes —lesbianes, trans, racialitzades, discapacitades...— siguin prioritat nacional. Perquè sabem que per construir-la ens necessitem a totes —pageses i polítiques, empresàries i sindicalistes, creients i atees, periodistes i historiadores, economistes i metgesses... Perquè tenim clar que la llengua catalana és l'eina més democràtica possible per aglutinar catalans d'orígens diversos i la via més directa d'incorporació al dinamisme de la nació. I perquè, en definitiva, parafrasejant de nou les nacionalistes del 86, el feminisme nacionalista és un espai que si no controlem nosaltres, lliurem sense combat a l'enemic.

L'alçament i la crecuda de discursos antifeministes, anti-LGTBIQ+, racistes, negacionistes, xenòfobs i antidemocràtics, fortament connectats amb ideologies d'extrema dreta i amb propostes polítiques incendiàries que reforcen la identitat masculina tradicional i masclista: tot això són símptomes del replegament retrògrad a escala mundial davant de les múltiples i successives crisis que assalten el present, però que a escala catalana també són el resultat del fracàs

del Procés independentista. Davant de tot això, ens toca reaccionar.

Per a nosaltres, les matriotes, aquesta reacció només pot venir des d'aquesta doble intersecció. Perquè el feminisme és, ara mateix, l'única ideologia que permet entrellaçar totes les lluites rellevants de l'actualitat, i l'actual context d'emergència climàtica, lingüística, social i nacional és un moment imprescindible per explorar com cosmovisions i comprensions feministes del gènere ressonen en termes nacionalistes. Però també, i així ho assenyalava la Simó en la citació inaugural, perquè tot relat sobre feminisme que no facin les catalanes des d'una mirada pròpia serà feta contra elles a partir del masclisme i l'espanyolisme.

Defensar la nació aferrissadament, protegir-la amb sentit històric i vocació de futur, impulsar-la orgullosament i fer-la prioritàriament accessible a tothom és encarar els reptes de la modernitat globalitzadora, espanyolitzadora i homogeneïtzant de manera autocentrada i amb mentalitat i esperit de convicció i de batalla, però també d'esperança i d'il·lusió.

JÚLIA OJEDA CABA, ANNA PUNSODA RICART
I MARTA ROQUETA-FERNÁNDEZ